

Stockholm 2011-09-26

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Rapportera, anmäla och avhjälpa missförhållanden – för barns och elevers bästa (SOU 2011:33)

Psykologförbundet har fått möjlighet att lämna synpunkter över rubricerade betänkande.

Sammanfattning

Psykologförbundet tillstyrker utredningens förslag till införande av en rapporterings- och anmälningsskyldighet i syfte att snabbt och effektivt kunna åtgärda brister i en verksamhet som berör barn eller elever. Som utredningen skriver ska barn inte behöva vänta på ett beslut från en tillsynsmyndighet för att brister i en verksamhet ska åtgärdas. Barn är känsliga och sårbara i sin kognitiva och emotionella utveckling och det är därför viktigt att man skyndsamt erbjuder barnen en miljö som är gynnsam för deras utveckling. Särskilt viktigt är detta för de yngre barnen i förskoleåldern.

Definition av missförhållande

Enligt utredningen kan exempelvis brister i elevhälsan vara att elever för sin psykiska eller fysiska hälsa behöver stöd av skolsköterska, kurator eller psykolog och skolan inte kan erbjuda det stödet. Psykologförbundet välkomnar att det på detta sätt tydliggörs att huvudmannan har ett ansvar för att eleverna har tillgång till elevhälsan med det innehåll som specificeras i skollagen. Psykologförbundets kartläggning av psykologer i elevhälsan¹ visar att elevernas tillgång till psykolog varierar mycket kraftigt över landet. Det är därför bra att sådana missförhållanden uppmärksammas och åtgärdas.

Rapporterings- och anmälningskyldighet enligt annan lagstiftning

Inom elevhälsan bedrivs även hälso- och sjukvårdsverksamhet. Det innebär att psykologer liksom läkare och sjuksköterskor bedriver sin verksamhet inom ramen för två skilda regelverk, nämligen skollagstiftningen och hälso- och sjukvårdslagstiftningen. För all hälso- och sjukvårdsverksamhet gäller rapporterings- och anmälningskyldighet enligt patientsäkerhetslagen. Av utredningen framgår inte tydligt vilken typ av brister och missförhållanden inom elevhälsan som ska rapporteras och anmälas enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen respektive skollagen. Psykologförbundet anser det angeläget att detta tydliggörs i förarbetena.

¹ Rapport - Skolpsykologer i elevhälsan 2011. (www.psykologforbundet.se)

Samtycke och information

Förbundet delar utredningens inställning att det inte ska krävas samtycke från de barn/elever eller vårdnadshavare som berörs av missförhållandet. Förutom de argument som utredningen presenterar vill förbundet också lyfta fram vikten av att inte lägga över ansvaret för anmälningar på elever och vårdnadshavare. Barn, elever och vårdnadshavare kan känna att de inte vill eller vågar rikta kritik mot förskolan eller skolan. Att i detta läge kräva samtycke innebär att ansvaret för att rapportera eller anmäla missförhållande läggs över på eleven och vårdnadshavaren. Det är också en trygghet för personalen att inför barn och vårdnadshavare kunna hänvisa till att man har skyldighet att rapportera missförhållandet.

Förbundet tillstyrker utredningens förslag att informationsskyldigheten skrivs in i skollagen. Självklart ska elever och vårdnadshavare som berörs informeras om att en rapport om missförhållandet kommer att göras.

Repressalieförbud

Psykologförbundet anser i likhet med utredningen att rapporteringsskyldigheten ska ses som ett led i kvalitetssäkringen av verksamheten. En förutsättning för detta är att personal som fullgör sin lagstadgade skyldighet att rapportera missförhållanden inte på något sätt utsätts för repressalier från arbetsgivaren. Förbundet delar utredningens uppfattning att det i dagsläget inte bör införas något förbud mot repressalier, men vill samtidigt betona vikten av att detta noga följs upp av tillsynsmyndigheten. Arbetstagarorganisationerna har också här ett ansvar att bevaka och följa upp att personalen inte på något sätt drabbas negativt på grund av att man fullgör sin rapporteringsskyldighet.

Sanktioner

Psykologförbundet delar utredningens uppfattning att underlåtenhet att fullgöra rapporterings- eller anmälningsskyldighet inte ska förenas med någon sanktion. För att systemet med rapporterings- och anmälningsskyldighet ska fungera som det är tänkt är det viktigt att tillsynsmyndigheten noga kontrollerar och följer upp att huvudmännen faktiskt fullgör sin anmälningsskyldighet. Riskerna med att huvudmännen underlåter att anmäla av ekonomiska skäl bör inte underskattas. Om det vid tillsynsmyndighetens uppföljning framkommer att huvudmännen i omfattande utsträckning inte fullgör sin anmälningsskyldighet bör ett införande av ett sanktionssystem övervägas.

Sekretess, tystnadsplikt och personuppgifter

Förbundet tillstyrker utredningens förslag till att sekretess ska gälla i tillsynsverksamhet i en kommun för uppgift om en enskilds personliga förhållanden. För barn och elevers integritetsskydd är det angeläget att de uppgifter som skyddas av sekretess enligt 23 kap och 25 kap OSL ges samma sekretesskydd även när det finns intagna i en rapport eller en utredning om ett missförhållande.

Sveriges Psykologförbund

Lars Ahlin
Förbundsordförande

Camilla Damell
Förbundsjurist